KONKLUŻJONIJIET TAL-AVUKAT ĠENERALI
PIKAMÄE
ippreżentati fit-2 ta’ Marzu 2023[1]

Kawżi magħquda C-73/22 P u C-77/22 P

Grupa Azoty S.A.,
Azomureș SA,
Lipasmata Kavalas LTD Ypokatastima Allodapis
vs
Il-Kummissjoni Ewropea (C-73/22 P)
u
Advansa Manufacturing GmbH,
Beaulieu International Group,
Brilen, SA,
Cordenka GmbH & Co. KG,
Dolan GmbH,
Enka International GmbH & Co. KG,
Glanzstoff Longlaville,
Infinited Fiber Company Oy,
Kelheim Fibres GmbH,
Nurel, SA,
PHP Fibers GmbH,
Teijin Aramid BV,
Thrace Nonwovens & Geosynthetics monoprosopi AVEE mi yfanton yfasmaton kai geosynthetikon proïonton,
Trevira GmbH
vs
Dralon GmbH,

Il-Kummissjoni Ewropea (C-77/22 P)

“Appell – Għajnuna mill-Istat – Linji Gwida dwar ċerti miżuri ta’ għajnuna mill-Istat fil-kuntest tal-iskema għall-iskambju ta’ kwoti ta’ emissjonijiet ta’ gassijiet serra għal wara l-2021 – Setturi eliġibbli – Esklużjoni tas-settur tal-manifattura ta’ fertilizzanti – Rikorsi għal annullament – Kunċett ta’ ‘att li jista’ jiġi kkontestat’”

[1] Lingwa oriġinali: il-Franċiż.

1. Dawn il-kawżi magħquda għandhom bħala suġġett l-appelli li permezz tagħhom l-impriżi appellanti jitolbu l-annullament tad-digrieti tad-29 ta' Novembru 2021, Grupa Azoty *et* vs Il-Kummissjoni (T-726/20, mhux ippubblikat) u tad-29 ta' Novembru 2021, Advansa Manufacturing *et* vs Il-Kummissjoni (T-741/20, mhux ippubblikat) (iktar 'il quddiem id-"digrieti appellati"), li permezz tagħhom il-Qorti Ġenerali ċaħdet bħala inammissibbli r-rikorsi tagħhom intiżi għall-annullament parzjali tal-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-25 ta' Settembru 2020 intitolata "Linji Gwida dwar ċerti miżuri ta' għajnuna mill-Istat fil-kuntest tas-sistema għall-iskambju ta' kwoti ta' emissjonijiet ta' gassijiet serra għal wara l-2021" (iktar 'il quddiem il-"Linji Gwida kontenzjużi") [2].

2. Għalhekk, il-Qorti tal-Ġustizzja ser ikollha l-opportunità li tipprovdi kjarifiki ta' importanza kbira dwar l-interpretazzjoni ta' ċerti kundizzjonijiet għall-ammissibbiltà tar-rikors ippreżentat minn individwi quddiem il-Qorti Ġenerali, jiġifieri l-kunċett ta' "att li jista' jiġi kkontestat" u l-kundizzjoni ta' inċidenza diretta, kif ukoll dwar ir-relazzjoni bejn dawn iż-żewġ kundizzjonijiet.

Il-fatti li wasslu għall-kawża

3. Id-Direttiva 2003/87/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Ottubru 2003 li tistabbilixxi sistema għall-iskambju ta' kwoti ta' emissjonijiet ta' gassijiet serra ġewwa l-Unjoni u li temenda d-Direttiva 96/61/KE (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 15, Vol. 7, p. 631) stabbilixxiet skema għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet tal-gassijiet serra fi ħdan l-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem l-"EU ETS") sabiex tippromwovi t-tnaqqis ta' dawn l-emissjonijiet taħt kundizzjonijiet ekonomikament effiċjenti u effettivi. Din id-direttiva ġiet emendata b'mod partikolari bid-Direttiva (UE) 2018/410 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-14 ta' Marzu 2018 li temenda d-Direttiva 2003/87/KE biex jiżdiedu t-tnaqqis kosteffettiv tal-emissjonijiet u l-investimenti għal emissjonijiet baxxi ta' karbonju, u d-Deċiżjoni (UE) 2015/1814 (ĠU 2018, L 76, p. 3), intiża, b'mod partikolari, sabiex ittejjeb u testendi l-emissjonijiet EU ETS għall-perijodu 2021-2030.

4. L-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87, kif emendata, huwa fformulat kif ġej:

"Jenħtieġ li l-Istati Membri jadottaw, f'konformità mat-tieni u r-raba' subparagrafi, miżuri finanzjarji li jiffavorixxu setturi jew subsetturi li huma esposti għal riskju ġenwin ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet tal-karbonju minħabba spejjeż indiretti sinifikanti li huma effettivament imġarrba mill-ispejjeż tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra li jingħaddu għall-prezzijiet tal-elettriku, dment li tali miżuri finanzjarji jkunu f'konformità mar-regoli dwar l-għajnuna mill-Istat, u b'mod partikolari ma jikkawżawx distorsjonijiet mhux ġustifikati tal-kompetizzjoni fis-suq intern [...]"

5. Il-Linji Gwida kontenzjużi jissostitwixxi, mill-1 ta' Jannar 2021, il-komunikazzjoni tal-5 ta' Ġunju 2012 intitolata "Linji Gwida dwar ċerti miżuri ta' għajnuna mill-Istat fil-kuntest tal-iskema għall-iskambju ta' kwoti ta' emissjonijiet ta' gassijiet serra għal wara l-2012" (ĠU 2012, C 158, p. 4).

6. Fil-punt 7 tal-Linji Gwida kontenzjużi, il-Kummissjoni tindika li fil-kuntest ta' dawn il-linji gwida hija tistabbilixxi l-kundizzjonijiet li taħthom il-miżuri ta' għajnuna li jaqgħu taħt l-EU ETS jistgħu jitqiesu kompatibbli mas-suq intern abbażi tal-Artikolu 107(3)(c) TFUE.

[2] ĠU 2020, C 317, p. 5.

7. Fil-punt 9 tal-Linji Gwida kontenzjużi, il-Kummissjoni tippreċiża li l-prinċipji stabbiliti fihom "japplikaw biss għall-miżuri ta' għajnuna speċifiċi previsti fl-Artikoli 10a(6) u 10b tad-Direttiva 2003/87/KE".

8. Skont il-punt 21 tal-Linji Gwida kontenzjużi:

"Sabiex jiġi limitat ir-riskju ta' distorsjoni tal-kompetizzjoni fis-suq intern, l-għajnuna trid tkun limitata għal setturi li huma esposti għal riskju ġenwin ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet tal-karbonju minħabba spejjeż indiretti sinifikanti li huma effettivament imġarrba minħabba li l-ispejjeż tal-emissjonijiet ta' gassijiet b'effett ta' serra jiġu ttrasferiti fil-prezzijiet tal-elettriku. Għall-fini ta' dawn il-Linji Gwida, jitqies li jeżisti riskju ġenwin ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet ta' karbonju biss meta l-benefiċjarju jkun attiv f'settur elenkat fl-Anness I."

9. L-appellanti, Grupa Azoty S.A., Azomureș SA u Lipasmata Kavalas LTD Ypokatastima Allodapis, huma impriżi li jeżerċitaw l-attivitajiet tagħhom fis-settur tal-manifattura ta' prodotti tan-nitroġenu u ta' fertilizzanti, li bħalissa jaqgħu taħt il-kodiċi NACE 20.15.

10. Dan is-settur ma jidhirx fil-lista li tinsab fl-Anness I tal-Linji Gwida kontenzjużi (iktar 'il quddiem l-"Anness I"), għalkemm kien inkluż fil-lista fl-Anness II tal-Linji Gwida tal-2012, li kienu applikabbli sal-31 ta' Diċembru 2020.

Il-proċeduri quddiem il-Qorti Ġenerali u d-digrieti appellati

11. Permezz ta' rikorsi ppreżentati fir-Reġistru tal-Qorti Ġenerali fil-15 u fis-16 ta' Diċembru 2020, l-appellanti, bis-saħħa tal-Artikolu 263 TFUE, fetħu kawżi intiżi għall-annullament tal-Anness I tal-Linji Gwida kontenzjużi.

12. Permezz tad-digrieti appellati, il-Qorti Ġenerali ddikjarat dawn ir-rikorsi inammissibbli.

13. Il-Qorti Ġenerali fakkret, fil-punt 26 ta' dawn id-digrieti, li l-ammissibbiltà ta' rikors ippreżentat minn persuna fiżika jew ġuridika kontra att li ma tkunx id-destinatarja tiegħu, skont ir-raba' paragrafu tal-Artikolu 263 TFUE, hija suġġetta għall-kundizzjoni li jkun irrikonoxxut il-*locus standi* tagħha, li jinħoloq f'żewġ każijiet. Minn naħa, tali rikors jista' jiġi ppreżentat sakemm dan l-att ikun jikkonċernaha direttament u individwalment. Min-naħa l-oħra, tali persuna tista' tippreżenta rikors kontra att regolatorju li ma jinvolvix miżuri ta' implimentazzjoni jekk dan ikun jikkonċernaha direttament.

14. Minn dan, il-Qorti Ġenerali ddeduċiet, fil-punt 27 tal-imsemmija digrieti, li kien meħtieġ li jiġi eżaminat jekk l-appellanti, li ma humiex destinatarji tal-Linji Gwida kontenzjużi, jaqgħux, fir-rigward ta' dawn il-linji gwida, f'wieħed minn dawn iż-żewġ każijiet. Peress li kull wieħed minn dawn tal-aħħar jeżiġi li jkun hemm inċidenza diretta fuq ir-rikorrenti permezz tal-att ikkontestat, il-Qorti Ġenerali kkunsidrat li kien xieraq li l-ewwel teżamina din il-kundizzjoni.

15. F'dan ir-rigward, il-Qorti Ġenerali, fil-punt 29 tal-istess digrieti, fakkret li l-kundizzjoni li persuna fiżika jew ġuridika għandha tkun direttament ikkonċernata mill-att li jkun is-suġġett tar-rikors teħtieġ li żewġ kriterji jiġu ssodisfatti b'mod kumulattiv, jiġifieri li l-att ikkontestat, minn naħa, jipproduċi direttament effetti fuq is-sitwazzjoni legali tal-individwu u, min-naħa l-oħra, ma

jħalli ebda setgħa diskrezzjonali lid-destinatarji responsabbli għall-implimentazzjoni tiegħu, li hija ta' natura purament awtomatika u li tirriżulta biss mil-leġiżlazzjoni tal-Unjoni, mingħajr l-applikazzjoni ta' regoli intermedji oħra.

16. Skont il-Qorti Ġenerali, il-Linji Gwida kontenzjużi ma jipproduċux direttament effetti fuq is-sitwazzjoni legali tal-appellanti.

17. Insostenn ta' din l-evalwazzjoni, il-Qorti Ġenerali indikat, b'mod partikolari, fil-punti 40 sa 42 tad-digrieti appellati, li l-kunsiderazzjoni, fil-Linji Gwida kontenzjużi, li jeżisti riskju reali ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet tal-karbonju biss meta l-benefiċjarju tal-għajnuna jeżerċita l-attivitajiet tiegħu f'wieħed mis-setturi elenkati fl-Anness I ta' dawn il-linji gwida, ma teskludix mil-lat legali, anki jekk, għal raġunijiet ta' espedjenza, huwa improbabbli li dan iseħħ, li l-Istati Membri jistgħu jikkomunikaw lill-Kummissjoni miżuri ta' għajnuna favur impriżi li jeżer ċitaw l-attivitajiet tagħhom f'setturi barra dawk elenkati f'dan l-anness u jistgħu jippruvaw juru li, minkejja n-nuqqas tal-issodisfar ta' wieħed mill-kriterji stabbiliti fl-imsemmija linji gwida, l-għajnuna maħsuba għal dawn l-impriżi tikkonforma mal-Artikolu 107(3)(c) TFUE. Filwaqt li tirrikonoxxi li, f'każ bħal dan, huwa probabbli ħafna li l-Kummissjoni tadotta, skont ir-Regolament tal-Kunsill (UE) 2015/1589 tat-13 ta' Lulju 2015 li jistabblixxi regoli dettaljati għall-applikazzjoni tal-Artikolu 108 [TFUE] (ĠU 2015, L 248, p. 9) (iktar 'il quddiem ir-"Regolament 2015/1589"), deċiżjoni li tikkonstata li l-għajnuna ppjanata hija inkompatibbli mas-suq intern, il-Qorti Ġenerali indikat li din id-deċiżjoni biss tkun tista' tikkawża effetti legali diretti fir-rigward tal-impriżi li kellhom jibbenefikaw mill-għajnuna u, sa fejn għalhekk tkun tikkonċerna direttament lil dawn l-impriżi, tista' tkun is-suġġett ta' rikors għal annullament min-naħa tagħhom.

18. Il-Qorti Ġenerali indikat ukoll, fil-punt 38 tad-digrieti appellati, li, fil-każ li Stat Membru ma jadotta ebda miżura ta' għajnuna li taqa' taħt il-Linji Gwida kontenzjużi, il-Kummissjoni ma tieħu l-ebda deċiżjoni taħt ir-Regolament 2015/1589. Għalhekk, f'dan il-każ ukoll, dawn il-linji gwida ma jipproduċux direttament effetti fuq is-sitwazzjoni legali tal-appellanti.

It-talbiet tal-partijiet

19. Permezz tal-appelli tagħhom, l-appellanti jitolbu lill-Qorti tal-Ġustizzja:

– tannulla d-digrieti appellati;

– tiddikjara r-rikorsi ammissibbli;

– sussidjarjament, tannulla d-digrieti appellati għall-unika raġuni li l-Qorti Ġenerali kellha tirriżerva d-deċiżjoni dwar l-ammissibbiltà sal-eżami tar-rikorsi fuq il-mertu;

– tibgħat lura l-kawżi lill-Qorti Ġenerali għal eżami fuq il-mertu;

– tikkundanna lill-Kummissjoni għall-ispejjeż ta' din il-proċedura, u

– tirriżerva l-kwistjoni tal-ispejjeż tal-proċedura quddiem il-Qorti Ġenerali, li għandha tiddeċiedi fuq dawn l-ispejjeż meta tkun għamlet l-eżami tal-mertu.

20. Il-Kummissjoni titlob lill-Qorti tal-Ġustizzja:

– tiċħad l-appelli, u

– tikkundanna lill-appellanti għall-ispejjeż;

– sussidjarjament, jekk il-Qorti tal-Ġustizzja tannulla d-digrieti appellati, tiddeċiedi fuq ir-rikorsi hija stess billi tiċħadhom bħala inammissibbli, u tikkundanna lill-appellanti għall-ispejjeż.

21. B'deċiżjoni tal-President tal-Qorti tal-Ġustizzja tas-16 ta' Settembru 2022, il-Kawżi C-73/22 P u C-77/22 P ġew magħquda għall-finijiet tal-eventwali fażi orali tal-proċedura u tas-sentenza.

Fuq l-appell

22. Dan l-appell huwa bbażat fuq żewġ aggravji. L-ewwel wieħed huwa bbażat fuq insuffiċjenza ta' motivazzjoni tad-digrieti appellati, filwaqt li, permezz tat-tieni wieħed, l-appellanti jsostnu, prinċipalment, li l-Qorti Ġenerali wettqet żball ta' liġi meta qieset li ma humiex direttament ikkonċernati mil-Linji Gwida kontenzjużi u, sussidjarjament, li l-Qorti Ġenerali kellha teżamina r-rikorsi fuq il-mertu qabel ma tiddeċiedi dwar l-ammissibbiltà tagħhom.

23. Fuq talba tal-Qorti tal-Ġustizzja, dawn il-konklużjonijiet ser jirrigwardaw biss it-tieni aggravju.

Fuq it-tieni aggravju tal-appell

L-argumenti tal-partijiet

24. Skont l-appellanti, il-kunsiderazzjoni tal-inċidenza diretta li tinsab fid-digrieti appellati hija bbażata fuq tliet premessi irrilevanti u saħansitra żbaljati.

25. Fl-ewwel lok, il-Qorti Ġenerali bdiet mill-premessa li, skont l-Artikolu 263 TFUE, il-linji gwida kollha tal-Kummissjoni għandhom jiġu kklassifikati bl-istess mod, li jirrifletti approċċ żbaljat. F'dan ir-rigward, il-Qorti Ġenerali bbażat ruħha b'mod żbaljat fuq preċedenti dwar linji gwida li jħallu marġni ta' diskrezzjoni jew jistabbilixxu eċċezzjonijiet li jistgħu jiġu invokati mill-Istati Membri. Barra minn hekk, il-Qorti Ġenerali tqis li l-linji gwida kontenzjużi jorbtu biss lill-Kummissjoni. Billi tagħmel hekk, hija tostor il-fatt li dawn ġew ippubblikati f'*Il-Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea*, serje C, li huma indirizzati direttament lill-Istati Membri, li ma jħallu ebda diskrezzjoni jew eċċezzjoni fir-rigward tas-setturi ekonomiċi eliġibbli għall-għajnuna li jistgħu jingħataw taħt l-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87 u li, billi għandhom kliem obbligatorju, huma intiżi li jaqdu r-rwol ta' leġiżlazzjoni normattiva.

26. Fit-tieni lok, il-Qorti Ġenerali bbażat ruħha b'mod żbaljat fuq il-possibbiltà li Stat Membru jinnotifika lill-Kummissjoni b'miżuri ta' għajnuna favur impriżi li jwettqu l-attivitajiet tagħhom f'setturi differenti minn dawk elenkati fl-Anness I tal-Linji Gwida kontenzjużi u jipprova juri li dawn il-miżuri huma madankollu kompatibbli mas-suq intern skont l-Artikolu 107(3)(c) TFUE. F'dan ir-rigward, ir-rikorrenti josservaw li, filwaqt li huwa minnu li, legalment, din il-possibbiltà teżisti, din iċ-ċirkustanza ma tbiddilx il-fatt li l-Linji Gwida kontenzjużi jeskludu l-għoti, lil operaturi ekonomiċi li jwettqu attivitajiet fis-setturi mhux imsemmija fl-Anness I, tal-għajnuna

prevista fl-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87. Din l-esklużjoni bl-ebda mod ma hija kkumpensata mill-possibbiltà ġenerali li tingħata għajnuna mill-Istat taħt l-Artikolu 107(3)(c). Fil-fatt, kull previżjoni dwar l-għoti ta' tali għajnuna tkun purament spekulattiva, filwaqt li l-għajnuna msemmija fl-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87 hija formalment prevista u mħeġġa minn din id-dispożizzjoni.

27. Fit-tielet lok, il-Qorti Ġenerali bbażat ruħha fuq premessa żbaljata li operatur ekonomiku jista' jkun direttament ikkonċernat biss jekk il-Kummissjoni tadotta deċiżjoni skont ir-Regolament 2015/1589. L-appellanti għalhekk isibu ruħhom imċaħħda minn kull rimedju ġudizzjarju. Fil-fatt, peress li l-Istati Membri ma humiex obbligati jistabbilixxu skema ta' għajnuna taħt l-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87, huwa plawżibbli li ma ssir ebda notifika u li għalhekk l-ebda deċiżjoni tal-Kummissjoni ma tiġi adottata. Sitwazzjoni bħal din, ikkaratterizzata min-nuqqas ta' għajnuna għall-appellanti, hija identika għal dik li fiha skema ta' għajnuna li tinkludi s-settur tal-manifattura ta' prodotti tan-nitroġenu u fertilizzanti, introdotta skont dan l-Artikolu 10a(6), u nnotifikata lill-Kummissjoni, tkun is-suġġett ta' deċiżjoni sfavorevoli minn din tal-aħħar. Madankollu, id-differenza tinsab fil-fatt li, fl-ewwel sitwazzjoni, l-appellanti ma għandhom ebda possibbiltà ta' rimedju ġudizzjarju, filwaqt li fit-tieni, huma għandhom tali possibbiltà, li huwa inammissibbli peress li, fiż-żewġ każijiet, l-appellanti huma affettwati bl-istess mod.

28. Sussidjarjament, l-appellanti jitolbu lill-Qorti tal-Ġustizzja tannulla d-digrieti appellati għar-raġuni li l-Qorti Ġenerali kellha teżamina r-rikorsi fuq il-mertu qabel ma tiddeċiedi fuq l-ammissibbiltà tagħhom.

29. Il-Kummissjoni tikkontesta dawn l-argumenti kollha.

Evalwazzjoni

30. F'dawn il-konklużjonijiet, ir-raġunament tiegħi ser ikun strutturat kif ġej: wara li nagħmel xi osservazzjonijiet preliminari, ser insemmi, fl-ewwel lok, ir-raġunijiet għalfejn jidhirli li l-Linji Gwida kontenzjużi ma jistgħux jiġu kklassifikati bħala "att li jista' jiġi kkontestat" u, bħala tali, ikunu s-suġġett ta' rikors skont l-Artikolu 263 TFUE. Fit-tieni lok, ser insostni li l-eżami intiż sabiex jivverifika jekk il-kundizzjoni ta' interess dirett hijiex issodisfatta ma jistax isir b'mod utli fir-rigward ta' strument bħalma huma l-Linji Gwida kontenzjużi, ħaġa li tikkonferma l-interpretazzjoni li dawn ma humiex ta' natura kontestabbli. Fit-tielet lok, ser nispjega għaliex ir-raġunament segwit fis-sentenza Deutsche Post u Il-Ġermanja vs Il-Kummissjoni [3] ma huwiex applikabbli għal-Linji Gwida kontenzjużi. Fir-raba' lok, ser infakkar li l-Qorti Ġenerali ma kellha ebda obbligu li teżamina r-rikorsi fuq il-mertu qabel ma tiddeċiedi dwar l-ammissibbiltà tagħhom.

– *Osservazzjonijiet preliminari*

31. Il-problema dwar l-ammissibbiltà ta' rikorsi ppreżentati minn persuni ġuridiċi fil-qasam tad-dritt dwar l-għajnuna mill-Istat, kif imqajma quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja, sa issa kienet tikkonċerna biss, sa fejn naf jien, rikorsi ppreżentati kontra deċiżjonijiet tal-Kummissjoni, adottati wara eżami preliminari (Artikolu 4 tar-Regolament 2015/1589) jew l-għeluq tal-proċedura ta' investigazzjoni formali (Artikolu 9 tar-Regolament 2015/1589), u għad-determinazzjoni ta' jekk miżura ta' għajnuna maħsuba u nnotifikata, jew mogħtija

[3] Sentenza tat-13 ta' Ottubru 2011, (C-463/10 P u C-475/10 P, iktar 'il quddiem is-"sentenza Deutsche Post", EU:C:2011:656).

fin-nuqqas ta' notifika, tikkostitwixxix għajnuna mill-Istat fis-sens tal-Artikolu 107(1) TFUE u, fejn applikabbli, jekk tali miżura hijiex kompatibbli mas-suq intern minħabba waħda mill-ġustifikazzjonijiet stabbiliti fl-Artikolu 107(2) u (3) TFUE.

32. Il-kwistjoni ġuridika mqajma minn dan l-aggravju, li tirrigwarda iktar speċifikament il-possibbiltà li jiġu kkontestati l-Linji Gwida tal-Kummissjoni, hija għalhekk bla preċedent għall-Qorti tal-Ġustizzja u, barra minn hekk, fir-rigward tal-aċċess għall-ġustizzja tal-Unjoni, bla dubju kwistjoni delikata.

33. Bid-digrieti appellati, din hija t-tielet darba li l-Qorti Ġenerali qiegħda tiddeċiedi fuq din il-kwistjoni. Fiż-żewġ okkażjonijiet preċedenti[4], din il-qorti segwiet l-istess raġunament ġuridiku bħal dak żviluppat f'dan il-każ, li jrendi iktar importanti għall-Qorti tal-Ġustizzja li tadotta pożizzjoni, fis-sentenza sussegwenti tagħha, dwar il-korrettezza ta' tali raġunament.

34. Għandu jiġi mfakkar il-kuntest rilevanti. L-Artikolu 108(3) TFUE jistabbilixxi verifika preventiva fuq proġetti ta' għajnuna ġodda (kif ukoll fuq bidliet fl-għajnuna eżistenti). Il-mekkaniżmu ta' prevenzjoni hekk organizzat għandu l-għan li jiżgura li jiġu implimentati biss miżuri kompatibbli mas-suq intern. L-evalwazzjoni tal-kompatibbiltà ta' dawn il-miżuri mas-suq intern, skont l-Artikolu 107(3) TFUE, taqa' taħt il-kompetenza esklużiva tal-Kummissjoni, li hija suġġetta għall-istħarriġ tal-qrati tal-Unjoni. F'dan ir-rigward, il-Kummissjoni għandha setgħa diskrezzjonali wiesgħa, li l-eżerċizzju tagħha jinvolvi evalwazzjonijiet ekonomiċi u soċjali, u għalhekk hija intitolata li tistabbilixxi l-kriterji li fuq il-bażi tagħhom għandha l-intenzjoni li tevalwa l-kompatibbiltà mas-suq intern tal-miżuri ta' għajnuna previsti mill-Istati Membri.

35. Għal dan il-għan, il-Kummissjoni tagħmel użu estensiv, fil-kuntest tal-prattika amministrattiva tagħha, ta' strumenti ta' liġi mhux vinkolanti (soft laws), bħal linji gwida, regolamenti qafas u komunikazzjonijiet, sabiex tistruttura l-eżerċizzju tas-setgħa diskrezzjonali tagħha. Kif irrikonoxxut mill-Qorti tal-Ġustizzja[5], dawn l-istrumenti tabilħaqq jikkontribwixxu sabiex jiggarantixxu t-trasparenza, il-prevedibbiltà u ċ-ċertezza legali tal-azzjoni meħuda mill-Kummissjoni.

36. L-istrumenti inkwistjoni fihom regoli orizzontali li jirregolaw kategoriji speċifiċi ta' għajnuna (b'mod partikolari, għajnuna reġjonali; għajnuna għar-riċerka, għall-iżvilupp u innovazzjoni; għajnuna għas-salvataġġ u r-ristrutturar ta' impriżi f'diffikultà); regoli li jikkonċernaw strumenti speċifiċi ta' għajnuna (f'termini ta' garanziji, tassazzjoni, assigurazzjoni ta' kreditu għall-esportazzjoni għal żmien qasir); regoli settorjali (b'mod partikolari, fis-setturi tal-agrikoltura, l-enerġija u l-ambjent, il-finanzi, il-midja); kif ukoll regoli dwar l-għajnuna għall-appoġġ tal-ekonomija fil-kuntest tat-tifqigħa tal-pandemija tal-COVID-19 u wara l-aggressjoni tal-Federazzjoni tar-Russja kontra l-Ukraina. Il-Linji Gwida kontenzjużi fihom regoli speċifiċi għas-settur dwar l-għajnuna fil-kuntest tas-sistema ta' skambju ta' kwoti ta' emissjonijiet ta' gassijiet serra.

4 Digrieti tat-23 ta' Novembru 2015, Milchindustrie-Verband u Deutscher Raiffeisenverband vs Il-Kummissjoni (T-670/14, EU:T:2015:906) u tat-23 ta' Novembru 2015, EREF vs Il-Kummissjoni (T-694/14, mhux ippubblikat, EU:T:2015:915), li ma ġewx appellati.

5 Sentenza tat-12 ta' Marzu 2020, Il-Kummissjoni vs L-Italja (Għajnuna illegali lis-settur tal-lukandi f'Sardinja) (C-576/18, mhux ippubblikata, EU:C:2020:202, punt 136 u l-ġurisprudenza ċċitata).

– Il-Linji Gwida kontenzjużi ma jikkostitwixxux att li jista' jiġi kkontestat

37. Kif diġà ssemma iktar 'il fuq, il-Qorti Ġenerali eżaminat biss, fid-digrieti appellati, il-kwistjoni ta' jekk l-appellanti kinux direttament ikkonċernati minn dawn il-linji gwida sabiex tiddetermina jekk dawn l-appellanti kellhomx *locus standi* meħtieġ sabiex jippreżentaw rikors kontra l-att inkwistjoni. L-iskambju ta' noti bejn l-appellanti u l-Kummissjoni fil-kuntest ta' din il-kawża kien jirrigwarda din il-kwistjoni ġuridika.

38. Jiena madankollu persważ li, fis-sentenza sussegwenti tagħha, il-Qorti tal-Ġustizzja għandha l-ewwel tivverifika jekk il-Linji Gwida kontenzjużi jikkostitwixxux att li jista' jkun is-suġġett ta' rikors skont l-Artikolu 263 TFUE fis-sens tal-ġurisprudenza rilevanti, jiġifieri "att li jista' jiġi kkontestat". Għandu jitfakkar, fil-fatt, li peress li l-kwistjoni dwar jekk dawn il-linji gwida humiex ta' natura kontestabbli tikkonċerna l-ammissibbiltà tar-rikors għal annullament ippreżentat quddiem il-Qorti Ġenerali, din tikkostitwixx motiv ta' ordni pubbliku li l-Qorti tal-Ġustizzja, adita b'appell, hija meħtieġa li tqajjem *ex officio*[6].

39. Skont ġurisprudenza stabbilita, l-atti kollha adottati mill-istituzzjonijiet tal-Unjoni, tkun xi tkun il-forma tagħhom, li għandhom l-għan li jipproduċu effetti legali vinkolanti jistgħu jiġu kkontestati, u dawn l-effetti għandhom jiġu evalwati fid-dawl ta' kriterji oġġettivi, bħall-kontenut tal-att inkwistjoni, filwaqt li jitieħed inkunsiderazjoni, skont il-każ, il-kuntest li fih ġie adottat u s-setgħat tal-istituzzjoni li tkun adottat l-att[7]. Huwa ugwalment stabbilit, skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, li meta r-rikorrent ikun persuna fiżika jew ġuridika, ir-rikors ikun disponibbli biss jekk l-imsemmija effetti legali obbligatorji jkunu tali li jaffettwaw l-interessi tar-rikorrent, billi jbiddlu b'mod karatteristiku l-pożizzjoni legali tagħha[8]. Fi kliem ieħor, in-natura kontestabbli ta' att hija marbuta, f'dan il-każ, biss ma' att li jipproduċi effetti legali vinkolanti fuq is-sitwazzjoni legali tar-rikorrenti.

40. Fid-dawl ta' dawn l-elementi, il-Linji Gwida kontenzjużi ma jidhirx li jistgħu jkunu s-suġġett ta' rikors għal annullament, min-naħa tal-appellanti, skont l-Artikolu 263 TFUE.

41. Preliminarjament, huwa ppreċiżat li s-saħħa normattiva li tirriżulta min-natura eżawrjenti tal-lista stabbilita fl-Anness I tal-Linji Gwida inkwistjoni ma twassalx għall-konklużjoni li dawn jikkostitwixxu att li jista' jiġi kkontestat. Fil-fatt, jekk dawn il-linji gwida ma jistgħux jipproduċu effetti legali vinkolanti fuq is-sitwazzjoni legali tal-appellanti, kif ser nipprova nuri f'dawn il-konklużjonijiet, ma huwiex meħtieġ, kif diġà ġie spjegat iktar 'il fuq, li jiġi kkunsidrat il-kontenut ta' dan l-att (jew il-kuntest li fih ġie adottat).

42. F'dan ir-rigward, għandu qabel kollox jitfakkar li, fil-ġurisprudenza tagħha dwar l-għajnuna mill-Istat, il-Qorti tal-Ġustizzja diġà ddefinixxiet l-effett ta' linji gwida u qieset li, fejn il-Kummissjoni tadotta regoli ta' kondotta u tħabbar, permezz tal-pubblikazzjoni tagħhom, li ser tapplikahom għall-każijiet ikkonċernati minnhom, hija tillimita ruħha fl-eżerċizzju tal-imsemmija setgħa diskrezzjonali u ma tistax titbiegħed minn dawn ir-regoli taħt piena li tiġi ssanzjonata, jekk ikun il-każ, għal ksur ta' prinċipji ġenerali tad-dritt, bħal ugwaljanza fit-trattament jew il-protezzjoni tal-aspettattivi leġittimi[9]. Fi kliem ieħor, dan l-effett jammonta

[6] Digriet tas-16 ta' Mejju 2013, Internationaler Hilfsfonds vs Il-Kummissjoni (C-208/11 P-DEP, mhux ippubblikat, EU:C:2013:304, punt 34 u ġurisprudenza ċċitata).

[7] Sentenza tal-25 ta' Frar 2021, VodafoneZiggo Group vs Il-Kummissjoni (C-689/19 P, EU:C:2021:142, punti 46 u 47).

[8] Sentenza tat-22 ta' Settembru 2022, IMG vs Il-Kummissjoni (C-619/20 P u C-620/20 P, EU:C:2022:722, punt 98 u l-ġurisprudenza ċċitata).

[9] Ara, b'mod partikolari, is-sentenza tal-11 ta' Settembru 2008, Il-Ġermanja *et* vs Kronofrance (C-75/05 P u C-80/05 P, EU:C:2008:482, punt 60).

għal limitazzjoni fl-*eżerċizzju* tas-setgħa diskrezzjonali tal-Kummissjoni nnifisha. Din l-istituzzjoni hija għalhekk meħtieġa tapprova miżuri ta' għajnuna skont id-dispożizzjonijiet tal-Linji Gwida u ma tistax tiddevja minnhom sakemm ma tipprovdix raġuni valida sabiex tagħmel dan, skont il-mekkaniżmu magħruf bħala, "comply or explain" [ikkonforma jew spjega]. Fin-nuqqas ta' dan, ksur tar-regoli li l-Kummissjoni imponiet fuqha nnifisha jista' jwassal għal ksur tal-prinċipji ġenerali msemmija iktar 'il fuq.

43. Sussegwentement, il-Qorti tal-Ġustizzja ppreċiżat, fis-sentenza Kotnik *et*[10], li l-effett tal-Linji Gwida huwa limitat għal din l-awtolimitazzjoni tas-setgħa diskrezzjonali tal-Kummissjoni, u ċaħdet l-argument li dawn jipproduċu *de facto* effetti vinkolanti fil-konfront tal-Istati Membri, peress li jkun mill-inqas improbabbli li Stat Membru jinnotifika miżura ta' għajnuna li ma tissodisfax ir-rekwiżiti stabbiliti fil-linji gwida u b'hekk jesponi ruħu għar-riskju ta' eventwali deċiżjoni negattiva mill-Kummissjoni fir-rigward tal-implimentazzjoni tal-miżura ta' għajnuna inkwistjoni. Il-Qorti tal-Ġustizzja fil-fatt ikkonstatat, f'dan ir-rigward, li l-Istati Membri jżommu l-possibbiltà li jinnotifikaw lill-Kummissjoni proġetti ta' għajnuna mill-Istat li ma jissodisfawx il-kundizzjonijiet stabbiliti fil-Linji Gwida u li l-Kummissjoni tista' tawtorizza tali proġetti, f'ċirkustanzi eċċezzjonali, bis-saħħa tal-applikazzjoni diretta tal-Artikolu 107(3) TFUE[11].

44. Għalhekk, is-saħħa ġuridika mogħtija lil-Linji Gwida ma tikkostitwixxix, skont il-ġurisprudenza eżaminata fiż-żewġ punti preċedenti, attribut intrinsiku tagħhom, iżda hija marbuta mal-implimentazzjoni tagħhom fil-qafas tal-prattika deċiżjonali tal-Kummissjoni. Fi kliem ieħor, hija biss deċiżjoni ta' din tal-aħħar dwar il-kompatibbiltà mas-suq intern ta' miżura ta' għajnuna li tista' tiġġenera effetti legali vinkolanti fir-rigward ta' terzi.

45. Din l-interpretazzjoni hija sostnuta, jidhirli, mill-ġurisprudenza dwar il-Linji Gwida fil-qasam tal-antitrust. Filwaqt li huwa tassew minnu li l-Qorti tal-Ġustizzja kkunsidrat, fis-sentenzi Dansk Rørindustri *et* vs Il-Kummissjoni u Ziegler vs Il-Kummissjoni, li għaldaqstant "ma jistax jiġi eskluż li, *taħt ċerti kundizzjonijiet u fid-dawl tal-kontenut tagħhom*, tali regoli dwar l-aġir li jkollhom portata ġenerali jista' jkollhom effetti legali"[12], jibqa' l-fatt li, f'dawn l-okkażjonijiet, l-appellanti kkontestaw il-legalità ta' *deċiżjoni* tal-Kummissjoni fir-rigward tad-dispożizzjonijiet tal-Linji Gwida kontenzjużi dak iż-żmien. Għalhekk, il-Qorti tal-Ġustizzja kienet iddeċidiet fuq il-kwistjoni dwar jekk dawn id-dispożizzjonijiet kinux jifformaw parti mill-qafas legali li jirregola l-adozzjoni tad-deċiżjoni tal-Kummissjoni u, għalhekk, iġġenerawx effetti legali fir-rigward ta' din l-istituzzjoni fis-sens li hija ma setgħetx titbiegħed minn dawn id-dispożizzjonijiet mingħajr ma tiġi ssanzjonata għal ksur tal-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni[13].

46. Min-naħa l-oħra, interpretazzjoni li tirrikonoxxi n-natura kontestabbli l-Linji Gwida kontenzjużi ma tkunx konvinċenti sa fejn timplika li effetti legali vinkolanti fil-konfront ta' terzi jistgħu jippreċedu n-notifika tal-miżura ta' għajnuna mill-Istat Membru kkonċernat u l-eżami

10 Sentenza tad-19 ta' Lulju 2016, Kotnik *et* (C-526/14, EU:C:2016:570) (iktar 'il qudidem is-"sentenza Kotnik").

11 Sentenza Kotnik, punt 43.

12 Sentenzi tat-28 ta' Ġunju 2005, Dansk Rørindustri *et* vs Il-Kummissjoni (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P sa C 208/02 P u C-213/02 P, EU:C:2005:408), punt 209) u tal-11 ta' Lulju 2013, Ziegler vs Il-Kummissjoni (C-439/11 P, EU:C:2013:513, punt 60) (korsiv miżjud minni).

13 Ara Tridimas,T., "Indeterminacy and Legal Uncertainty in EU Law", f'Mendes, J. (ed.), *EU executive discretion and the limits of law*, Oxford University Press, 2019, p. 59, fejn jgħid li "the self-binding effect of guidelines does not mean that such instruments acquire the status of rule of law: instead, they are rules of practice from which the Commission may not depart without giving good reasons" (l-effett vinkolanti ta' linji gwida ma jimplikax li dawn l-istrumenti jakkwistaw l-istatus ta' regoli ġuridiċi: kuntrarjament, huma regoli ta' prattika li l-Kummissjoni ma tistax titbiegħed minnhom mingħajr ma tipprovdi raġunijiet validi" [traduzzjoni libera].

tagħha mill-Kummissjoni fil-qafas tal-proċedura amministrattiva. Għalhekk, jidhirli li l-konformità tagħha mal-prinċipji fundamentali li jirregolaw il-kontroll tal-għajnuna mill-Istat tkun minn tal-inqas diskutibbli, u dan għal żewġ raġunijiet ewlenin.

47. Fl-ewwel lok, din l-interpretazzjoni ma tqisx biżżejjed ir-rwol ċentrali tan-notifika fil-kontroll tal-għajnuna mill-Istat. F'dan ir-rigward, huwa importanti li jitfakkar li l-obbligu ta' notifika stabbilit mill-Artikolu 108(3) TFUE jikkostitwixxi wieħed mill-elementi fundamentali tas-sistema ta' kontroll stabbilita mit-Trattati f'dan il-qasam. Kif diġà ppreċiżat il-Qorti tal-Ġustizzja [14], dan l-obbligu ta' notifika huwa essenzjali sabiex il-Kummissjoni tkun tista' twettaq bis-sħiħ il-kompitu ta' monitoraġġ li l-Artikoli 107 u 108 TFUE jafdawlha fi kwistjonijiet ta' għajnuna mill-Istat u, b'mod partikolari, sabiex tevalwa, fl-eżerċizzju tal-kompetenza esklużiva tagħha f'dan ir-rigward, il-kompatibbiltà ta' miżuri ta' għajnuna mas-suq intern skont l-Artikolu 107(3) TFUE.

48. Issa ma iniex konvint mir-raġunament li bih l-Istati Membri huma mġiegħla jinnotifikaw skema ta' għajnuna biss favur impriżi li joperaw fis-setturi attwalment elenkati fl-Anness I, bl-esklużjoni tal-appellanti, sa fejn, minn naħa, dawn l-Istati huma mħeġġa, skont it-termini tal-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87, jintroduċu miżuri finanzjarji favur setturi esposti għal riskju reali ta' rilokazzjoni tal-emissjonijiet tal-karbonju minħabba spejjeż indiretti ("[j]enħtieġ"), u, min-naħa l-oħra, l-Anness I fih lista eżawrjenti ta' dawn is-setturi, li ma jinkludix dak li fih l-appellanti jeżerċitaw l-attivitajiet tagħhom. Fil-fatt, nikkonstata li l-Qorti tal-Ġustizzja reċentement b'mod impliċitu ċaħdet l-argument, imressaq fil-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali, li n-natura kontestabbli ta' strument ta' liġi mhux vinkolanti tiddependi biss mill-kapaċità ta' dan l-istrument li jġib bidla fl-imġiba tad-destinatarji, mingħajr ma jkun meħtieġ li dan jipproduċi effetti formalment obbligatorji fir-rigward ta' dawn tal-aħħar [15].

49. Fit-tieni lok u fuq kollox, din l-interpretazzjoni twassal, fil-fehma tiegħi, sabiex ixxejjen il-prinċipju li l-linji gwida ma jistgħux jaffettwaw il-portata tad-dritt primarju. Fil-fatt huwa paċifiku li l-Kummissjoni hija marbuta bir-regolamenti qafas u bil-komunikazzjonijiet (kif ukoll linji gwida) li hija tadotta fil-qasam tal-għajnuna mill-Istat biss sa fejn dawn it-testi ma jiddevjawx minn applikazzjoni xierqa tar-regoli tat-Trattat, peress li l-imsemmija testi ma jistgħux jiġu interpretati b'mod li titnaqqas il-portata tal-Artikoli 107 u 108 TFUE jew li jinkisru l-għanijiet segwiti minnhom [16].

50. Issa, id-determinazzjoni korretta tal-portata tal-Artikolu 107 TFUE f'każ individwali ma tistax tiġi ggarantita fin-nuqqas tal-adozzjoni ta' deċiżjoni tal-Kummissjoni, li ttemm il-proċedura amministrattiva (jew fażi tagħha), li permezz tagħha din l-istituzzjoni tiddeċiedi jekk is-sitwazzjoni fattwali u ekonomika prevalenti fiż-żmien tal-adozzjoni tad-deċiżjoni tagħha tobbligahiex titbiegħed mid-dispożizzjonijiet tal-linji gwida sabiex tikkonforma mal-Artikoli 107 u 108 TFUE [17].

51. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet ta' hawn fuq, nissuġġerixxi li l-Qorti tal-Ġustizzja tikkunsidra li l-Linji Gwida kontenzjużi ma jikkostitwixxux att li jista' jiġi kkontestat, li jista', bħala tali, ikun is-suġġett ta' rikors skont l-Artikolu 263 TFUE.

14 Sentenza tal-4 ta' Marzu 2021, Il-Kummissjoni vs Fútbol Club Barcelona (C-362/19 P, EU:C:2021:169, punti 90 u 91).

15 Ara s-sentenza tal-20 ta' Frar 2018, Il-Belġju vs Il-Kummissjoni (C-16/16 P, EU:C:2018:79, punt 31) u l-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Bobek f'din il-kawża (C-16/16 P, EU:C:2017:959, punti 109 sa 113).

16 Sentenza tal-11 ta' Settembru 2008, Il-Ġermanja *et* vs Kronofrance (C-75/05 P u C-80/05 P, EU:C:2008:482, punt 65).

17 Ara Bacon, K., *European Union Law of State Aid*, Oxford University Press, Oxford, 2017, p. 104, li jirreferi, f'dan ir-rigward, għan-"natura subordinata" tal-linji gwida, tar-regolamenti qafas u tal-komunikazzjonijiet. Ara wkoll is-sentenza tad-19 ta' Diċembru 2012, Mitteldeutsche Flughafen u Flughafen Leipzig-Halle vs Il-Kummissjoni (C-288/11 P, EU:C:2012:821, punti 38 u 39).

– L-eżami intiż li jiġi vverifikat jekk il-Linji Gwida kontenzjużi jissodisfawx il-kundizzjoni ta' inċidenza diretta juri li dawn ma humiex att li jista' jiġi kkontestat

52. Ladarba r-rekwiżit ta' "att li li jirrigwardha direttament", fis-sens tar-raba' paragrafu tal-Artikolu 263 TFUE, jiġi skompost b'mod rigoruż, jirriżulta, fil-fehma tiegħi, mill-eżami intiż sabiex jivverifika l-issodisfar ta' din il-kundizzjoni fil-każ tal-Linji Gwida kontenzjużi, li l-premessa relatata man-natura kontestabbli tal-att inkwistjoni hija żbaljata, u dan jikkorrobora l-interpretazzjoni proposta fit-taqsima preċedenti ta' dawn il-konklużjonijiet.

53. Huwa stabbilit li l-kundizzjoni ta' inċidenza diretta teħtieġ li jiġu ssodisfatti żewġ kriterji kumulattivi[18], jiġifieri li l-miżura kkontestata, fl-ewwel lok, tipproduċi effetti diretti fuq is-sitwazzjoni legali tal-individwu u, fit-tieni lok, ma tħalli ebda setgħa diskrezzjonali lid-destinatarji tagħha li huma responsabbli għall-implimentazzjoni tagħha, b'din tal-aħħar ikollha natura purament awtomatika u li tirriżulta biss mil-leġiżlazzjoni tal-Unjoni, mingħajr applikazzjoni ta' regoli intermedji oħra[19].

54. L-ewwel kriterju jeżiġi li jiġi ddeterminat jekk l-impenn meħud mill-Kummissjoni fil-Linji Gwida kontenzjużi, li jikkonsisti fil-fatt li titqies bħala kompatibbli mas-suq intern l-għajnuna msemmija fl-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87 meta mogħtija lis-setturi elenkati b'mod eżawrjenti fl-Anness I ta' dawn il-linji gwida, jinċidix direttament fuq is-sitwazzjoni legali tal-appellanti.

55. Fil-punti 38 sa 42 tad-digrieti appellati, il-Qorti Ġenerali essenzjalment iddeċidiet li l-fatt li l-Istati Membri għandhom l-għażla li jinnotifikaw lill-Kummissjoni b'miżura ta' għajnuna li ma tissodisfax il-kundizzjonijiet stabbiliti fil-Linji Gwida kontenzjużi tipprekludi r-rikonoxximent ta' din in-natura diretta. F'dan il-każ, l-eżistenza tal-lista eżawrjenti tas-setturi li jistgħu jibbenefikaw mill-għajnuna, li tidher fl-Anness I ta' dawn il-linji gwida, ma tistax teskludi "minn perspettiva legali", skont il-Qorti Ġenerali, il-possibbiltà li l-Istati Membri jinnotifikaw lill-Kummissjoni b'miżura ta' għajnuna favur impriżi li jeżerċitaw l-attivitajiet tagħhom f'setturi barra dawk elenkati f'dan l-Anness.

56. Il-Qorti Ġenerali mbagħad enfasizzat, essenzjalment, li l-fatt li Stat Membru jista' mhux dejjem ikun lest li jieħu r-riskju li jinnotifika lill-Kummissjoni b'miżuri ta' għajnuna li ma jikkonformawx mal-Linji Gwida kontenzjużi, ma huwiex rilevanti f'dan il-każ, peress li l-fattur deċiżiv huwa li, "minn perspettiva legali", Stat Membru jkun jista' jipprova li, għalkemm ma jissodisfax il-kundizzjonijiet li jinsabu f'dawn il-linji gwida, għajnuna mogħtija lil impriża li topera f'settur barra elenkati fl-Anness I hija kompatibbli mal-Artikolu 107(3)(c) TFUE. Filwaqt li huwa ċertament probabbli ħafna li l-Kummissjoni tadotta, skont il-Linji Gwida kontenzjużi, deċiżjoni li tikkonstata li l-għajnuna hija inkompatibbli mas-suq intern, "din id-deċiżjoni biss tkun tista' tagħti lok għal effetti legali *diretti* fir-rigward tal-kumpanniji li suppost ibbenefikaw mill-għajnuna"[20].

57. Fil-fehma tiegħi, ir-raġunament tal-Qorti Ġenerali jkun korrett li kieku jiġi żviluppat fil-kuntest tal-eżami tal-kwistjoni dwar jekk dawn il-linji gwida jistgħux jiġu kklassifikati bħala att li jista' jiġi kkontestat. Dan ir-raġunament huwa fil-fatt ibbażat fuq in-nuqqas ta' effetti legali vinkolanti għall-Istati Membri, li jwassal, kif spjegat iktar 'il fuq, għall-konklużjoni li l-Linji Gwida kontezjużi ma jipproduċux tali effetti fuq l-appellanti.

18 Sentenza tat-12 ta' Lulju 2022, Nord Stream 2 vs Il-Parlament u Il-Kunsill (C-348/20 P, EU:C:2022:548, punt 74).

19 Sentenza tat-30 ta' Ġunju 2022, Danske Slagtermestre vs Il-Kummissjoni (C-99/21 P, EU:C:2022:510, punt 45 u l-ġurisprudenza ċċitata).

20 Punti 38 sa 42 tad-digrieti appellati (korsiv miżjud minni).

58. F'dan ir-rigward, huwa importanti li jiġi rrilevat li l-qalba tal-argument tal-Qorti Ġenerali, jiġifieri l-punt 41 tad-digrieti appellati, sempliċement jittrasponi t-triq ġuridika meħuda mill-Avukat Ġenerali Wahl fil-punti 43 u 44 tal-konklużjonijiet tiegħu fil-kawża Kotnik[21]. Kif intqal iktar 'il fuq, dik il-kawża kienet tikkonċerna b'mod partikolari l-kwistjoni dwar jekk il-linji gwida adottati fil-qasam tal-għajnuna mill-Istat setgħux jipproduċu effetti legali vinkolanti.

59. B'hekk, il-konstatazzjoni tal-Qorti Ġenerali li l-eżistenza ta' inċidenza diretta fuq l-appellanti mil-Linji Gwida kontenzjużi ma hijiex influwenzata mill-fatt li Stat Membru jista' mhux dejjem ikollu jġorr ir-riskju inerenti fin-notifika ta' miżura ta' għajnuna li ma tikkonformax bis-sħiħ mal-linji gwida, hija sostnuta mir-raġunament li ġej: "dawn huma kunsiderazzjonijiet ta' espedjenza li jistgħu jkunu rilevanti għall-adozzjoni minn Stat Membru ta' deċiżjonijiet politiċi, iżda li ma jistgħux jaffettwaw *in-natura u l-effetti ta' att tal-Unjoni li jirriżulta mir-regoli tat-Trattati*"[22]. Dan ir-raġunament, li jirriproduċi kważi kelma b'kelma l-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Wahl, juri b'mod partikolarment ċar, fil-fehma tiegħi, li r-raġunament tal-Qorti Ġenerali, kif espost fil-punti 38 sa 42 tad-digrieti appellati, ma jikkorrispondix ma' eżami tal-issodisfar tal-kundizzjoni ta' inċidenza diretta.

60. Fir-rigward tat-tieni kriterju tal-inċidenza diretta, kull tentattiv sabiex jiġi applikat għal din il-kawża jidhirli li huwa ddestinat li jfalli. Dan il-kriterju fil-fatt ġie identifikat mill-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tiġi eskluża l-eżistenza ta' inċidenza diretta fejn tali inċidenza tirriżulta mill-użu tas-setgħa diskrezzjonali mid-destinatarju responsabbli għall-implimentazzjoni tal-att inkwistjoni, b'dan tal-aħħar jikkorrispondi invarjabbilment ma' istituzzjoni Ewropea oħra jew mal-awtoritajiet nazzjonali.

61. Fil-qasam tal-għajnuna mill-Istat, id-"destinatarji" huma ġeneralment l-Istati Membri, peress li l-proċedura amministrattiva applikata tikkonsisti prinċipalment fi djalogu bejn il-Kummissjoni u l-Istat Membru kkonċernat. Madankollu, jidhirli li l-Istati Membri ma jistgħux jiġu deskritti bħala d-"destinatarji responsabbli għall-implimentazzjoni" tal-Linji Gwida kontenzjużi. Għall-kuntrarju, mis-sentenza Kotnik jirriżulta li l-Kummissjoni biss hija responsabbli għall-implimentazzjoni tal-linji gwida tagħha.

62. Din il-kostatazzjoni jidher li tiżvela l-fatt li l-kriterju inkwistjoni, li għandu l-għan li jidentifika l-eventwali interpożizzjoni ta' rieda awtonoma bejn att legali tal-Unjoni u r-riperkussjonijiet tiegħu fuq l-appellanti[23], ma jistax jiġi applikat b'mod utli għal strument ta' liġi mhux vinkolanti, bħal-Linji Gwida kontenzjużi, li jipproduċi sempliċi effett ta' awtolimitazzjoni min-naħa tal-istituzzjoni li adottatu. F'każ bħal dan, ma huwiex utli, fil-fatt, li tiġi kkontestata l-preżenza tal-imsemmija rieda awtonoma peress li l-effetti tal-Linji Gwida kontenzjużi jibqgħu fl-isfera legali tal-Kummissjoni, u hija biss deċiżjoni ta' din tal-aħħar dwar il-kompatibbiltà mas-suq intern ta' miżura ta' għajnuna adottata fis-sens tal-Artikolu 10a(6) tad-Direttiva 2003/87 li tista' tiġġenera effetti legali vinkolanti fir-rigward tal-appellanti.

63. Inżid ngħid, għal raġunijiet ta' kompletezza, li l-inapplikabbiltà tal-eżami li jirrigwarda l-inċidenza diretta tal-Linji Gwida kontenzjużi loġikament timplika li s-soluzzjoni adottata mill-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Scuola Elementare Maria Montessori vs Il-Kummissjoni[24]

[21] Konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Wahl fil-kawża Kotnik *et* (C-526/14, EU:C:2016:102).

[22] Il-korsiv huwa tiegħi.

[23] Biex intennu l-kliem użat mill-Avukata Ġenerali Kokott sabiex tiddeskrivi dan it-tieni kriterju fil-konklużjonijiet tagħha fil-kawżi magħquda Kummissjoni vs Ente per le Ville Vesuviane u Ente per le Ville Vesuviane vs Il-Kummissjoni (C-445/07 P u C-455/07 P, EU:C:2009:84, punt 54).

[24] Sentenza tas-6 ta' Novembru 2018 (C-622/16 P sa C-624/16 P, iktar 'il quddiem is-"sentenza Montessori", EU:C:2018:873).

ma hijiex rilevanti hawnhekk. Barra minn hekk, din is-soluzzjoni hija kompletament konformi mal-interpretazzjoni proposta f'dawn il-konklużjonijiet fir-rigward tan-nuqqas ta' effetti legali vinkolanti fil-konfront ta' terzi tal-Linji Gwida kontenzjużi.

64. Fis-sentenza Montessori, il-Qorti tal-Ġustizzja essenzjalment adottat interpretazzjoni tal-kundizzjoni ta' inċidenza diretta li tippermetti lill-impriża li ressqet ilment quddiem il-Kummissjoni li jkollha aċċess quddiem il-Qorti Ġenerali sabiex din tistħarreġ il-legalità tad-*deċiżjoni* meħuda mill-Kummissjoni dwar il-miżura msemmija f'dan l-ilment, sakemm din l-impriża tagħmel preżentazzjoni rilevanti lill-Qorti Ġenerali li tirriskja li tbati żvantaġġ kompetittiv bħala riżultat ta' din id-deċiżjoni [25]. Fil-fehma tiegħi, id-dritt ta' kwalunkwe operatur ekonomiku li ma jkunx suġġett għal distorsjoni fil-kompetizzjoni minn miżura nazzjonali, li fuqha hija bbażata din l-interpretazzjoni, ma jistax jiġġustifika t-traspożizzjoni ta' dan il-kriterju għal sitwazzjoni, bħal dik f'dan il-każ, li tikkonċerna mhux deċiżjoni tal-Kummissjoni, iżda l-linji gwida tagħha li ma jipproduċux effetti legali vinkolanti fir-rigward tal-impriżi appellanti.

– Ir-raġunament tas-sentenza Deutsche Post ma huwiex applikabbli meta jkun hemm strument ta' liġi mhux vinkolanti intiż biss li jillimita s-setgħa tal-istituzzjoni li tadottah

65. F'dan l-istadju, għandu jiġi speċifikat li r-raġunament tal-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Deutsche Post ma huwiex applikabbli f'dan il-każ. F'din is-sentenza, il-Qorti tal-Ġustizzja osservat l-ewwel li l-ġurisprudenza li att jista' jiġi kkontestat biss jekk l-effetti legali vinkolanti li jipproduċi jkunu ta' natura li jaffettwaw l-interessi tar-rikorrent, billi jimmodifikaw b'mod sinjifikattiv is-sitwazzjoni legali tiegħu, kienet ġiet żviluppata fil-kuntest ta' rikorsi ppreżentati minn persuni fiżiċi jew ġuridiċi kontra atti li kienu d-destinatarji tagħhom. Sussegwentement u fuq kollox, hija qieset li, meta rikors għal annullament jiġi ppreżentat minn persuna fiżika jew ġuridika kontra att li ma tkunx id-destinatarja tiegħu, ir-rekwiżit imsemmi iktar 'il fuq jikkoinċidi mal-kundizzjonijiet stabbiliti fir-raba' paragrafu tal-Artikolu 263 TFUE (inċidenza diretta u individwali jew inċidenza diretta biss fil-każ ta' att regolatorju) [26].

66. Dan ir-raġunament ma huwiex iġġustifikat, fil-fehma tiegħi, fir-rigward ta' strument ta' liġi mhux vinkolanti, bħalma huma l-Linji Gwida kontenzjużi, li l-uniku effett tagħhom huwa li jillimitaw is-setgħa diskrezzjonali li għandu l-awtur tagħhom.

67. L-istrument li n-natura kontestabbli tiegħu kienet qiegħda tiġi diskussa fil-kawża li tat lok għas-sentenza Deutsche Post kienet deċiżjoni tal-Kummissjoni li tobbliga lil Stat Membru jipprovdi informazzjoni dwar għajnuna allegatament illegali, kif previst fl-Artikolu 10(3) tar-regolament preċedenti li jirregola l-proċedura fil-qasam tal-għajnuna mill-Istat (attwalment l-Artikolu 12(3) tar-Regolament 2015/1589) [27]. Għalhekk, ma kienx strument legali mhux vinkolanti maħsub li jillimita s-setgħa diskrezzjonali tal-istituzzjoni li tadottah, iżda pjuttost att li jaqdi l-għanijiet tal-proċedura amministrattiva u li għandu destinatarju (kwalunkwe Stat Membru) distint b'mod ċar mill-awtur tiegħu (il-Kummissjoni), u l-Qorti tal-Ġustizzja ġiet mitluba tiddeċiedi b'mod partikolari jekk rikors ippreżentat kontra tali att minn Deutsche Post, bħala l-benefiċjarja tal-miżura li kienet tirreferi għaliha l-informazzjoni msemmija fl-ordni, kienx ammissibbli.

25 Sentenza Montessori, punti 43 sa 47. Ara, ukoll, is-sentenza tat-30 ta' Ġunju 2022, Danske Slagtermestre vs Il-Kummissjoni (C-99/21 P, EU:C:2022:510, punti 47 sa 49).

26 Sentenza Deutsche Post, punt 38.

27 Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 659/1999 tat-22 ta' Marzu 1999 li jistabbilixxi regoli dettaljati għall-applikazzjoni tal-Artikolu 93 tat-Trattat tal-KE (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 8, Vol. 1, p. 339).

68. Huwa importanti wkoll li jiġi osservat li din is-sentenza qatt ma ġiet iċċitata mill-Qorti tal-Ġustizzja sa issa fil-qasam tal-għajnuna mill-Istat, u kienet biss f'okkażjoni waħda f'kawża li tirrigwarda qasam ieħor tad-dritt tal-Unjoni[28], li għaliha japplikaw l-istess kunsiderazzjonijiet bħal dawk żviluppati fil-punt preċedenti. Fil-fatt, dik il-kawża kienet tirrigwarda l-ammissibbiltà ta' rikors dirett kontra ittra mill-Bord Uniku ta' Riżoluzzjoni li tindika r-raġunijiet għalfejn dan il-korp ma kellux l-intenzjoni li jwettaq valutazzjoni definittiva *ex post* tal-Banco Popular Español SA wara l-adozzjoni ta' mekkaniżmu ta' riżoluzzjoni fir-rigward ta' dan il-bank, peress li l-appellanti kienu maniġers ta' fondi ta' investiment li kellhom tipi differenti ta' strumenti ta' fondi proprji tiegħu.

69. Għaldaqstant, jiena tal-fehma li l-interpretazzjoni proposta, li l-Linji Gwida kontenzjużi ma jistgħux jipproduċu effetti legali vinkolanti fir-rigward tar-rikorrenti u għalhekk ma jikkostitwixxux att li jista' jiġi kkontestat skont l-Artikolu 263 TFUE, ma tistax tiġi kkontestata bl-invokazzjoni f'dan il-każ tar-raġunament segwit mill-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Deutsche Post, iċċitata iktar 'il fuq.

– Osservazzjonijiet finali fil-qosor: id-dritt għal protezzjoni ġudizzjarja effettiva u aċċess għall-ġustizzja tal-Unjoni

70. Fl-aħħar, nixtieq nagħmel żewġ rimarki.

71. Qabelxejn, nirrikonoxxi li, kieku l-Linji Gwida kontenzjużi jitqiesu bħala kontestabbli, l-appellanti f'din il-kawża lanqas ma jkunu jistgħu, fin-nuqqas ta' miżuri interni ta' eżekuzzjoni, jirrikorru għall-qorti tar-rinviju sabiex jikkontestaw il-legalità tal-Anness I tal-Linji Gwida kontenzjużi. F'dan ir-rigward, huwa biżżejjed li jitfakkar li, għalkemm il-kundizzjoni dwar l-effetti legali vinkolanti għandha tiġi interpretata fid-dawl tad-dritt għal protezzjoni ġudizzjarja effettiva kif iggarantit fl-ewwel paragrafu tal-Artikolu 47 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem il-"Karta"), il-Qorti tal-Ġustizzja diġà indikat li dan id-dritt ma huwiex intiż li jimmodifika s-sistema ta' stħarriġ ġudizzjarju prevista mit-Trattati, u b'mod partikolari r-regoli dwar l-ammissibbiltà ta' rikorsi ppreżentati direttament quddiem il-qrati tal-Unjoni Ewropea. Fil-fatt, l-interpretazzjoni tal-kunċett ta' "att li jista' jiġi kkontestat" fid-dawl tal-Artikolu 47 tal-Karta ma tistax twassal sabiex din il-kundizzjoni ma tittiħidx inkunsiderazzjoni mingħajr ma wieħed jeċċedi s-setgħat attribwiti mit-Trattat FUE lill-qrati tal-Unjoni Ewropea[29].

72. Barra minn hekk, filwaqt li nirrikonoxxi l-fehma prevalenti dwar il-ħtieġa li jiġu estiżi l-mezzi ta' aċċess għall-ġustizzja Ewropea għall-individwi, nistaqsi jekk ikunx mixtieq, bħala regola ġenerali, li l-Qorti tal-Ġustizzja tikkonkludi li strument ta' liġi mhux vinkolanti bħal dawn il-linji gwida kontenzjużi huwiex att li jista' jiġi kkontestat u li kull kompetitur li jista' juri li jissodisfa l-kundizzjoni ta' inċidenza diretta, kif muri fis-sentenza Montessori, huwa għalhekk intitolat jikkontestah f'kawża sakemm dan l-att ikun jikkostitwixxi "att regolatorju", fis-sens tal-aħħar subparagrafu tal-Artikolu 263(4) TFUE. Ninnota, f'dan ir-rigward, li, minħabba l-ħeffa tal-adozzjoni tagħhom u l-adattabbiltà tagħhom għal sitwazzjonijiet ekonomiċi kontinġenti, dawn l-istrumenti tal-liġi mhux vinkolanti ntużaw, pereżempju, sabiex jinkwadraw ir-rispons tal-Istati Membri għal sitwazzjonijiet reċenti ta' kriżijiet ikkawżati mill-kollass tas-sistema bankarja, mit-tifqigħa tal-pandemija tal-COVID-19 u mit-tfaqqigħ tal-gwerra fl-Ukraina. F'sitwazzjonijiet bħal dawn, il-Kummissjoni tista' tintalab tadotta atti li għandhom l-għan li jagħmlu l-eżerċizzju

[28] Sentenza tal-21 ta' Diċembru 2021, Algebris (UK) u Anchorage Capital Group vs CRU (C-934/19 P, EU:C:2021:1042, punt 87).

[29] Ara, f'dan is-sens, is-sentenza tad-9 ta' Lulju 2020, Ir-Repubblika Ċeka vs Il-Kummissjoni (C-575/18 P, EU:C:2020:530, punt 52 u l-ġurisprudenza ċċitata).

tas-setgħa diskrezzjonali tagħha iktar prevedibbli u trasparenti, b'għarfien tal-fatt li l-legalità ta' ċerti dispożizzjonijiet tista' tiġi kkontestata direttament quddiem il-Qorti Ġenerali? Multiplikazzjoni ta' dawn l-azzjonijiet ġudizzjarji, li mbagħad jidhru li huma faċilment prevedibbli, tista' tipparalizza l-azzjoni ta' kjarifika ta' din l-istituzzjoni? Ir-reviżjoni tad-dispożizzjonijiet problematiċi ta' dawn l-atti mill-Kummissjoni nnifisha ma hijiex sodisfaċenti biżżejjed għall-operaturi ekonomiċi kkonċernati?

– Sussidjarjament: il-Qorti Ġenerali ma kinitx obbligata teżamina r-rikorsi fuq il-mertu qabel ma tiddeċiedi fuq l-ammissibbiltà tagħhom

73. Sussidjarjament, l-appellanti jitolbu lill-Qorti tal-Ġustizzja, kif intqal iktar 'il fuq, sabiex tannulla d-digrieti appellati għar-raġuni li l-Qorti Ġenerali kellha teżamina r-rikorsi fuq il-mertu qabel ma tiddeċiedi dwar l-ammissibbiltà.

74. F'dan ir-rigward, huma jfakkru li, skont l-Artikolu 130(7) tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti Ġenerali, din tal-aħħar tirriżerva d-deċiżjoni tagħha dwar l-eżami tal-oġġezzjonijiet jew aspetti proċedurali oħra sal-mertu "meta jkun ġustifikat minħabba ċirkustanzi partikolari". Għall-finijiet ta' amministrazzjoni tajba tal-ġustizzja, il-Qorti Ġenerali kellha tikkonstata li tali ċirkustanzi kienu jeżistu f'dan il-każ, minħabba l-koinċidenza bejn l-evalwazzjonijiet li l-Qorti Ġenerali kellha twettaq sabiex tiddetermina jekk l-appellanti kinux direttament ikkonċernati mil-Linji Gwida kontenzjużi, dwar in-natura, il-kontenut u l-kuntest ta' dawn il-linji gwida, u dawk li l-Qorti Ġenerali kellha tadotta sabiex tiddeċiedi fuq l-ewwel motiv fuq il-mertu. Dan tal-aħħar kien jirrigwarda l-kwistjoni ta' jekk il-Kummissjoni hijiex kompetenti sabiex timponi obbligi legali indipendenti fuq l-Istati Membri, u b'hekk twettaq trasferiment ta' kompetenza li, skont l-appellanti, dawn l-Istati huma ġuridikament mogħnija bih.

75. Fil-fehma tiegħi, l-Artikolu 130 tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti Ġenerali jħalli f'idejn il-Qorti Ġenerali d-deċiżjoni dwar jekk tiddeċiedix dwar l-ammissibbiltà tar-rikors mill-iktar fis possibbli jew tirriżervax din il-kwistjoni sakemm tiddeċiedi fuq il-mertu, fil-każ ta' ċirkustanzi speċjali. Minn dan isegwi li, meta tiddeċiedi biss fuq l-eċċezzjoni ta' inammissibbiltà, il-Qorti Ġenerali ma tagħtix lok għall-kontestazzjoni allegata[30]. Fi kwalunkwe każ, dawn iċ-ċirkustanzi partikolari ma jeżistux f'dan il-każ, peress li, jekk wieħed jassumi li l-evalwazzjonijiet li għandhom isiru sabiex jiġi ddeterminat jekk l-appellanti kinux direttament ikkonċernati mil-Linji Gwida kontenzjużi u dawk meħtieġa sabiex tingħata deċiżjoni fuq l-ewwel motiv fuq il-mertu jikkoinċidu, l-amministrazzjoni tajba tal-ġustizzja ma kinitx teħtieġ li l-Qorti Ġenerali tirriżerva d-deċiżjoni tagħha dwar l-ammissibbiltà tar-rikors tal-appellanti għal data iktar tard. Għall-kuntrarju, dan il-prinċipju kien jobbligaha tiddeċiedi, skont l-Artikolu 130(7) tar-Regoli tal-Proċedura tagħha, mill-iktar fis possibbli. L-aggravju inkwistjoni huwa għalhekk infondat.

76. Fid-dawl ta' dak li ntqal iktar 'il fuq, inqis li, billi nibbaża ruħi fuq il-konstatazzjoni li l-appellanti ma kinux direttament ikkonċernati mil-Linji Gwida kontenzjużi sabiex jitqiesu inammissibbli r-rikorsi intiżi għall-annullament parzjali ta' dawn il-linji gwida, il-Qorti Ġenerali impliċitament iżda neċessarjament ikkaratterizzat dawn il-linji gwida bħala att li jista' jiġi kkontestat u, billi għamlet hekk, wettqet żball ta' liġi.

[30] Ara, b'mod partikolari, id-digriet tat-8 ta' Diċembru 2006, Polyelectrolyte Producers Group vs Il-Kummissjoni u Il-Kunsill (C-368/05 P, mhux ippubblikat, EU:C:2006:771, punt 46).

77. Fil-fehma tiegħi, l-iżball ta' liġi mwettaq mill-Qorti Ġenerali, madankollu, ma jwassalx għall-annullament tad-digrieti appellati, peress li d-dispożittivi ta' dawn id-digrieti, li jiċħdu r-rikorsi kontra l-Linji Gwida kontenzjużi bħala inammissibbli, jibqgħu fondati għall-motiv legali bbażat fuq in-natura inkontestabbli ta' dawn tal-aħħar. Għalhekk, il-Qorti tal-Ġustizzja għandha tissostitwixxi b'dan il-motiv dak żbaljat adottat mill-Qorti Ġenerali [31].

Konklużjoni

78. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti, nipproponi li l-Qorti tal-Ġustizzja tiċħad it-tieni aggravju tal-appelli u, fil-każ li l-ewwel aggravju jiġi miċħud ukoll, li tiċħad l-appelli fl-intier tagħhom.

[31] Għandu jitfakkar li, skont ġurisprudenza stabbilita tal-Qorti tal-Ġustizzja, jekk il-motivi għal deċiżjoni tal-Qorti Ġenerali jiżvelaw ksur tad-dritt tal-Unjoni, iżda d-dispożittiv ta' din id-deċiżjoni jidher li huwa fondat għal motivi legali oħra, dan il-ksur ma jkunx tali li jwassal għall-annullament ta' din id-deċiżjoni u huwa meħtieġ li wieħed jipproċedi għal sostituzzjoni tal-motivi. Ara, f'dan is-sens, is-sentenza tal-11 ta' Novembru 2021, Autostrada Wielkopolska vs Il-Kummissjoni u Il-Polonja (C-933/19 P, EU:C:2021:905, punt 58 u l-ġurisprudenza ċċitata). Ara, ukoll, id-digriet tal-15 ta' Frar 2012, Internationaler Hilfsfonds vs Il-Kummissjoni (C-208/11 P, mhux ippubblikat, EU:C:2012:76, punti 33 sa 35).